

ROLUL SERVICIILOR BIBLIOTECARE PENTRU PROMOVAREA UNEI COMUNITĂȚI INCLUZIVE PENTRU COPIII ȘI TINERII CU NEVOI SPECIALE

Anastasia MOLDOVANU,
bibliotecar principal, Filiala de Arte „T. Argezi”

Abstract

The paper is about our reality. The author wants to make a contribution identifying some aspects of the social inclusion in our environment, based on the personal observation. The „T. Argezi” Branch has a very good collaboration with the Centre of socialization and child development „Atenție”. The author thinks that the library has the role of intermediary coordinator and distributor of the information. There are many ways for social inclusion through libraries, but they require first of all knowledge and specific forms of activity, specific skills and competences necessary in relation with this type of users. Therefore, for librarians working with such users must be organized trainings, workshops, conferences etc.

Keywords: *problem of social inclusion, social programmes, outdoor services, disabled people, public libraries, librarians.*

* * *

Încerc să scriu despre lucruri cu care am tangență, sunt marcată de ele și din mai multe considerente mă simt puțin dezorientată atunci când mă aflu în preajma lor.

Fiindcă este vorba despre realitatea cu care ne confruntăm, aș vrea să-mi aduc și eu contribuția la identificarea unor aspecte ce țin de problema incluziunii sociale în mediul nostru concret, făcută în baza unor observații personale din timpul serviciului. Activitatea mea n-aș putea s-o raportez la regulamente sau legi, deoarece nu mi s-au încredințat astfel de sarcini. Activez în situații concrete, găsind rezolvarea lor în felul personal de a percepe și a înțelege această stare de lucruri. Unele din rezultatele mele îmi confirmă că n-am dat greș, altele îmi sugerează că încă mai sunt multe de învățat. Deși incluziunea nu poate fi abordată și rezolvată definitiv, acest fenomen nu mai prezintă o problemă majoră pentru comunitatea europeană. Noi însă suntem încă la faza de început, cu toate că se fac multe încercări de a pune în ordine această lege de conviețuire între oameni.

Pentru mine am conștientizat că indiferent cine realizează acte de incluziune socială, ele sunt binevenite și trebuie susținute. Atât instituțiile statului prin programele sociale, cât și inițiativa parvenită din partea oamenilor simpli este o mișcare înainte. Important este faptul ca aceste acțiuni să aibă continuitate și, desigur, un impact pozitiv asupra celor vizați. Nu voi spune nimic nou, dacă voi accentua că problema incluziunii sociale este una foarte complexă și de reușita ei depinde rezolvarea cu succes a fiecărui caz luat în parte. Biblioteca, fiind un bun comun al cetățenilor este probabil și cel mai indicat loc unde își pot găsi refugiu toți doritorii, indiferent de starea lor socială (ar fi bine să spun și „toți năpăstuiți”, căci de e frig sau plouă, sau sunt împovărați, ei aleg să pășească adeseori pragul bibliotecii). Bibliotecile publice au în vizorul lor de activitate și teritoriile învecinate, prestând astfel servicii extramuros instituțiilor și organizațiilor aflate în acest perimetru și, de asemenea, persoanelor care au necesitate de această asistență, dar care, dintr-un motiv sau altul, nu pot frecventa biblioteca. Așa am ajuns să-i cunosc pe „beneficiarii” instituțiilor Centrul de zi și de plasament temporar în perioada postinstituțională „Vatra” și Centrul de zi de socializare și dezvoltare a copiilor cu necesități speciale „Atenție” din cadrul Direcției pentru protecția drepturilor copilului a Primăriei Municipiului Chișinău. Numele acestor organizații oficiale vorbesc de la sine. După vreo cinci-șase ani de lucru în parteneriat cu aceste instituții am acumulat unele informații și cunoștințe, pe care aș vrea pe această cale să le transmit colegilor de breaslă care profesază aceleași practici. Voi face referire doar la unele aspecte din momentul ce bibliotecile publice, pe bună dreptate, sunt considerate ca disponibile de a realiza incluziunea socială prin serviciile sale. Am pregătit împreună cu colaboratorii și cu beneficiarii instituțiilor amintite mai sus activități legate de carte, muzică, întâlniri cu personalități (rare ocazii pentru ei) pentru a-i aduce în lumea frumosului și a culturii. Am observat rezultatul acestor acțiuni – unul benefic, căci pentru unii ele sunt deosebite prin faptul că au posibilitatea să se manifeste, să se simtă importanți. Își dau seama că pot și au dreptul să pună întrebări, să se implice în discuții. Iar asta înseamnă un prim pas în a lua o decizie, o oportunitate pentru a-și manifesta eul său.

O simplă încurajare din partea celor din jur înseamnă mult pentru ei, căci ceea ce îi caracterizează este frica de a lua hotărâri și a face față situațiilor în care nimeresc. Și mai mult, faptul că sunt implicați în activități cu un public numeros îi face să se debaraseze (măcar preț de câteva ore de eticheta dureroasă) de situația incertă în care se află. Am organizat evenimente frumoase, de suflet – Ziua mamei, Ziua familiei, Ziua persoanelor cu dizabilități, sărbătorile de iarnă, expoziții ale creațiilor personale cu tematică creștină, ateliere de confecționare a lucrărilor artistice, întâlniri cu profesioniști, oameni din domeniul meșteșugurilor populare. Cum am făcut asta? Prin implicare directă, organizând împreună cu invitații solicitanți lecții de instruire despre prelucrarea lemnului, având la îndemână mostre naturale, niște configurații concreșcute din rădăcini sau din crengi de copaci. Accentul a fost pus pe conștientizarea faptului că niciodată nu suntem singuri, că mediul care ne înconjoară este plin de diversitate și posibilități și că învățându-ne să le observăm, să le depistăm, ele îți oferă soluții utile de folosire eficientă și ocupare a timpului liber. Prin costuri minime, învățarea unor tehnici simple de confecționare a unor piese de decor, a unor compoziții artistice sau a unor obiecte de folosință necesară îți poate garanta un minim de existență. Pentru unii a fost o încercare, pentru alți participanți informațiile au servit drept o continuare a ceea ce au învățat în programul de studiu din internate. O problemă vizibilă aici este spațiul și procurarea sculelor necesare.

Un impact pozitiv îl exercită asupra persoanelor date atașarea și comunicarea liberă, de la egal la egal. Am încercat în repetate rânduri să-i facem protagoniști și eroi ai subiectelor puse în discuții. Spre exemplu, Ziua familiei o marcăm fiecare an în scopul pregătirii spre o viață de cuplu, care poate să reușească doar atunci când partenerii sunt pregătiți pentru a-și asuma niște responsabilități. Nu este un secret că, în condițiile în care au fost educați și s-au clădit bazele formării lor ca personalitate în faza incipientă, este puțin probabil că s-a pus accentul pe așa ceva. Modul de viață în care au fost crescuți a lăsat urme adânci și în modul de gândire, din această cauză nu este deloc ușor pentru ei să-și întemeieze o familie, deși doresc asta foarte mult. Sunt indeciși, au nevoie de multe convingeri, pe care le caută în susținerea și aprobarea noastră.

O altă zi importantă pentru persoanele date este marcarea Zilei persoanelor cu dizabilități care, datorită unui scop comun, acela de a-și manifesta capacitățile, talentul, îi unește în cadrul acestui grup social și îi determină spre a-și revizui drepturile de subiecți egali ai comunității. Pentru această zi am realizat idei și am participat împreună cu ei la lansarea expoziției artistice (târgul obiectelor confecționate, în care își pun mari speranțe). Deși importantă, această zi specială pe mine nu m-a convins că ar trebui declarată oficial ca o etichetă. Mai potrivit ar fi unificarea ei în cadrul Asociației pentru Promovarea Incluziunii Sociale.

Aici aș vrea să fac o paranteză. Nu poți să faci lucru de calitate cu oameni care sunt expuși subnutriției. Tinerii, interesați de subiectul discuției și al acțiunilor la care participă, pot să se implice doar până la un moment anume, în rest ei sunt măcinați de gândul ce va urma după aceasta, adică cum și în ce mod să se alimenteze sau de unde să facă rost de bani. Prin urmare, realizarea lucrurilor extraordinare produse în bibliotecă în ce privește incluziunea socială necesită și un suport financiar. Căci acești beneficiari de la Centrul de plasament „Vatra” din Chișinău au crescut prin case de copii, internate și școli de meserii cu speranța că va veni cineva să-i ia acasă. Ajunși la vârsta majoratului, părăsesc aceste instituții pentru a-și croi propriul drum în viață. La despărțire li se spune că sunt liberi să facă ce vor, că toată lumea e a lor, că totul de acum încolo depinde de ei. Însă ei nu știu că dincolo de poarta orfelinatului nu îi așteaptă nimeni, că strada nu le poate fi casă, iar străinii prieteni. Singura lor avere, la despărțirea de educatori și de colegi, sunt cinci mii de lei, oferiți drept indemnizație unică, și hainele de pe ei...

În așa mod descrie soarta discipolilor (copiilor) săi managerul acestei instituții, dna Tamara Pisarenco. Cazul concret al grupului de plasament în Centrul de plasament „Vatra” ne motivează să punem în discuție acest subiect. El ar consta în identificarea bibliotecilor în a căror gestiune se află aceste centre, ca mai apoi, conform unui program prestabilit de acțiuni din partea noastră și a unor activități manageriale de evidență și calcule a cheltuielilor respective, suportate de un subiect corespunzător. Cu un efort comun ar fi una din șansele de susținere și încurajare din partea bibliotecilor a acestei categorii de persoane vulnerabile, aflată la domiciliu în cadrul unei rezidențe temporare oferite de către organele statului. Fiind cunoscută mai îndeaproape cu modul de viață al grupului social-vulnerabil de la Centrul de plasament „Vatra”, consider subiectul dat unul vital.

Comunitatea persoanelor vulnerabile, cu nevoi speciale este și ea neomogenă după factorii materiali. Dacă la Centrul de socializare și dezvoltare a copiilor cu dizabilități „Atenție” sunt plasate persoane, majoritatea fiind susținute material de rude sau apropiați, la Centrul de plasament temporar de zi „Vatra” sunt înregistrate persoanele ajunse la vârsta adolescenței (și mult trecuți peste această vârstă), dar care se află în dificultatea de a se angaja în câmpul muncii din diverse motive – starea șubredă a sănătății, lipsa documentelor de identitate, fapt care necesită implicarea unui proces de investigație costisitor, de lungă durată. Mediul precar din care vin, neajutorați, necunoscând pe nimeni, lipsiți de comunicare – sunt motivele, care în cele mai multe cazuri îi lasă în afara societății. Colacul de salvare este unicul – un centru de plasament temporar. Dar mai departe? Mulți dintre ei rămân inerți în această stare de plasament ani buni, deși, conform regulamentului, au dreptul să se bucure de această găzduire timp de șase luni. Incluziunea socială ar fi soluția ideală pentru ei, dar e vina noastră, a societății, că reformele la noi se implementează într-un ritm cu mult depășit în timp.

Fiind alături de ei (atât cât îmi permite timpul personal) în momente obișnuite, dar și cu ocazii speciale, mi-am dat seama, că sunt în unele cazuri mai receptivi și știu să savureze frumusețea momentului într-un mod mult mai firesc. Am conștientizat însă că pentru a implementa incluziunea acestor tineri în societate prin intermediul serviciilor publice, este neapărat nevoie de o colaborare între mai multe organizații, care le-ar putea oferi asistență în rezolvarea problemelor personale de genul: calificarea gradului de invaliditate, recăpătarea cotei-parte din bunul imobiliar (dacă acesta există) lăsat de părinți, identificarea și găsirea rudelor, aranjarea în câmpul muncii sau determinarea la un centru de instruire, pentru a deprinde o meserie, dobândirea și perfectarea actelor oficiale ce ar confirma identitatea. Or, toate acestea depășesc cadrul unui serviciu de bibliotecă, de aceea este necesară munca de voluntariat în parteneriat cu organele abilitate.

Bibliotecii, în acest caz, îi revine rolul de intermediar, informator, coordonator și distribuitor al rezultatelor obținute. Toate resursele informaționale ale bibliotecii pot constitui o bază bună pentru a realiza principiile incluziunii sociale de la starea teoretică la cea practică. Dar la modul practic aceste servicii în multe biblioteci nu sunt încă funcționale. Multe din spații rămân cu încăpățănare în așteptarea unor posibili cititori. Regândirea lor sub aspectul eficienței din punct de vedere al utilizării este o oportunitate pentru biblioteci în ce privește deservirea persoanelor cu nevoi speciale. Spre exemplu, la Filiala de Arte „T. Arghezi” din cadrul rețelei BM „B.P. Hasdeu”, ținându-se cont de profilul bibliotecii, este necesar și indicat să se conformeze specializării sale.

Prin ajustarea unor piese de decor din interiorul bibliotecii și, desigur, printr-un minim suport financiar, în scopul instruirii persoanelor vizate s-ar putea amenaja unul sau două ateliere, să zicem, de croșetare, tricotare, pictură sau alte îndeletniciri de confecționare ale lucrărilor artistice manuale. Și mai simplu ar fi implicarea lor în realizarea unor procese ce țin de domeniul biblioteconomiei (ele sunt multiple), dar cu condiția unei remunerări oricât de simbolică ar fi ea. Faptul de a-l face să se simtă un om împlinit este condiția cea mai bună. Sunt multe căi de incluziune socială prin intermediul bibliotecilor, dar ele necesită mai întâi de toate un bagaj de cunoștințe și forme specifice de activitate, formarea deprinderilor și abilităților concrete de lucru. Pentru aceasta este nevoie ca bibliotecarii să primească instruire în formă de ateliere, lecții etc.